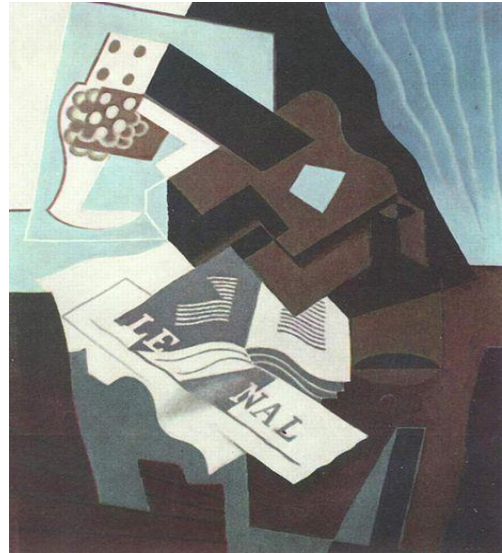

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kubismus bylo avantgardní umělecké hnutí, které pojímá výtvarné umění revolučním způsobem. Princip kubismu spočívá v jeho prostorové koncepci díla, předmět nezobrazuje jen z jednoho úhlu, **ale z mnoha úhlů současně**. Zobrazovaný předmět byl rozkládán až na **nejjednodušší geometrické tvary** (především krychle - latinsky cubus), které byly pak pomocí fantazie skládány do obrazu, proto zobrazené předměty působí dojmem, že jsou deformované a objevují se **zároveň z několika pohledů**.

obr.malíř Juan Gris

Kubismus měl velký dopad na umělce prvních desetiletí 20. století a tím ovlivnil (ať přímo či nepřímo) vývoji nových uměleckých stylů (futurismus, konstruktivismus a expresionismus). V některých lokalitách získal charakter uměleckého slohu (např. v Čechách a na Moravě).

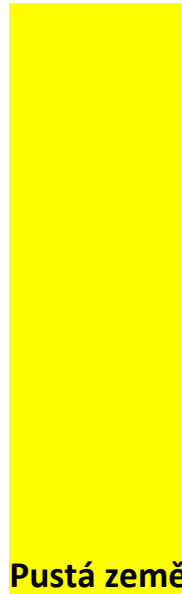
Protože kubismus byl směr, ve kterém **literatura neměla velký vliv**, nemá žádný přesně daný počátek (tj. nevyšel mu žádný manifest).

První impulsy, kterými byl kubismus ovlivněn, můžeme vysledovat kolem roku **1906** u děl, která během svých studií v Paříži vytvářeli **Georges Braque** (Francouz) a **Pablo Picasso** (Španěl). Kubistické hnutí se i díky podpoře galeristy D.-H. Kahnweilera, rychle rozšířilo a po roce 1910 lze mluvit o **kubistické škole**.

Pozn. Jako první projev kubismu byl označen Picassův obraz Avignonské slečny, r. 1906-1907

„Maluji předměty tak, jak je myslím, ne tak, jak je vidím.“ Pablo Picasso)

Thomas Stearns Eliot: Pustá země

(1921)

Podobně jako Jamesův *Odyseus* je považována za vrcholné dílo literárního kubismu.

*Ze všech měsíců je duben nejkrutější, vyhání
šeříky z mrtvé půdy, mísí
vzpomínku s touhou, probouzí
malátné kořeny jarním deštěm.
Zima nás chránila v teple, pokrývající
zemi zapomínaným sněhem a živící
ten drobet života suchými hlízkami.
Léto nás překvapilo, přicházející přes Starnbergersee
s přeháňkou deště; zastavili jsme v kolonádě
a šli dál v slunci až do Hofgarten
a pak u kávy hodinku povídali.
Bin gar keine Russin, stamm' aus Litauen, echt deutsch.
A když jako děti jsme bývali u mého bratrance,
Arcivévody, svezl mne jednou na saních
A já jsem se bála. Řekl mi, Marie,
Marie, drž se dobře. A jeli jsme dolů.*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

*Na horách, tam se cítíte volně.
Čítávám dlouho do noci a v zimě odjíždím na jih.
Jaké to jsou kořeny, které se prodírají, a jaké to větve vyrůstají
Na tomto kamenném rumišti? Synu člověka,
Ty to nevíš ani neuhodneš, neboť znáš
Jen kupu rozbitých model, kam bije slunce
a kde suchý strom nechrání, cvrček nedá úlevu
a na suchém kameni nezazní voda. Jen
tady pod touto červenou skalou je stín,
(pojd' v stín této červené skály)
A já ti ukážu něco docela jiného, než
Je tvůj stín, večer jdoucí ti vstříc,
Ukážu ti strach v hrsti prachu.*

*Frisch fecht der Wind
Der Heimat zu
Mein Kind
Wo weilest du?*

*„ Je tomu rok, cos mi dal po prvé hyacinty;
Říkali mi proto dívka s hyacinty.“
Ale když jsme se pozdě vrátili z hyacintové zahrady,
Měla jsi náruč plnou a vlasy zvlhlé, já nemohl
promluvit, mé oči pohasínaly, nebyl jsem
živý ani mrtvý, nic jsem nevnímal,
zíraje do srdce světla, do ticha.
Oed und leer das Meer.*

Pozn.1) Bin gar keine Russin, stamm' aus Litauen, echt deutsch. – Nejsem vůbec žádná Ruska, pocházím z litvy, čistokrevná Němka.

<i>Pozn. 2)</i>	<i>Frisch fecht der Wind</i>	Vane svěží vítr	
	<i>Der Heimat zu</i>	k domovu	
	<i>Mein Kind</i>	mé irské dítě	
	<i>Wo weilest du?</i>	Kde prodléváš	(R.Wagner: Tristan a Izolda)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pozn. 3) *Oed und leer das Meer.* Pusté a prázdné je moře

I. THE BURIAL OF THE DEAD

April is the cruellest month, breeding
Lilacs out of the dead land, mixing
Memory and desire, stirring
Dull roots with spring rain.
Winter kept us warm, covering
Earth in forgetful snow, feeding
A little life with dried tubers.
Summer surprised us, coming over the Starnbergersee
With a shower of rain; we stopped in the colonnade,
And went on in sunlight, into the Hofgarten,
And drank coffee, and talked for an hour.
Bin gar keine Russin, stamm' aus Litauen, echt deutsch.
And when we were children, staying at the archduke's,
My cousin's, he took me out on a sled,
And I was frightened. He said, Marie,
Marie, hold on tight. And down we went.
In the mountains, there you feel free.
I read, much of the night, and go south in the winter.

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Při interpretaci ukázky, která představuje úvodní část pětidílné básně, se zaměřte na zobrazení prostoru. Které konkrétní prostory v ukázce nacházíte? Vyjmenujte je a charakterizujte. Který z nich se nejzřetelněji vztahuje k titulu básně?
2. V jakém vztahu je prostor zahrady k ostatním prostorům pusté země?
3. Jsou v textu evokovány i prostory duchovní?
4. Porovnejte překlad s originálem básně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Futurismus (název od lat. futurus = budoucí) byl avantgardní (průkopnický, objevný) umělecký směr. Pro tento směr je charakteristické **odmítání všech dosavadních kulturních a uměleckých hodnot**. Jejich cílem bylo **ukázat moderní uspěchanou a rušnou dobu**. Častým **námětem** byla **technika**. Z toho vyplynula jejich snaha o rychlost, které dosahovali jednak **zkratkovitostí** a jednak **proměnlivostí básnického rytmu**.

Obr. Umberto Boccioni: The city rises

Futurismus byl velice nacionální, schvaloval válku, kterou považoval za jediný možný způsob, jak očistit svět od jeho nešvarů (tj. všeho starého).

Tento směr vznikl v **Itálii**. Velmi brzy se futurismus dostal do **Ruska**, kde se stal velice populární. Za vznik futurismu bývá považován rok **1909**, kdy vydal italský básník **Filippo Tommaso Marinetti** futuristický **manifest** v pařížském listu Le Figaro. V tomto manifestu Marinetti shrnul program futurismu do několika základních **bodů**: *(doplňte na základě četby Manifestu)*

.....

.....

.....

.....

Ideologicky byl futurismus nejednotný a postupně se k němu připojovaly prakticky všechny politické (především levicové) skupiny.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MANIFEST FUTURISMU *zkráceno*

1. *Chceme opěvovat lásku k nebezpečí, návyk na energii a smělost.*
2. *Základní prvky naší poezie budou odvaha, zmužilost a revolta.*
3. *Literatura až dosud velebila myšlenkovou nehybnost, vytržení a spánek, my chceme velebit útočný neklid, horečnatou nespavost, pokus, nebezpečný skok, facku a ránu pěstí.*
4. *Prohlašujeme, že nádhera světa byla obohacena o novou krásu: o krásu rychlosti. Závodní automobil se svou kapotou ozdobenou tlustými trubkami podobnými hadům s výbušným dechem..., řvoucí automobil, který jako by se řítíl po kartáčových nábojích, je krásnější než Vítězství samothrácké.*

❖
6. *Je třeba, aby se básník vydal se zápallem, výbušně a marnotratně, aby zvětšil nadšenou vroucnost původních živelů.*
7. *Krása je již jenom v boji. Dílo nemůže být mistrovským dílem, není-li agresivní. Poezie musí být dravým náparem proti neznámým silám a musí je donutit, aby se vrhly před člověka k zemi.*

❖
10. *Chceme demolovat galerie, knihovny, potírat moralismus, feminismus a všechny oportunistické a utilitární zbabělosti.*
11. *Budeme opěvovat obrovské zástupy vyburcované prací, radostí nebo vzpourou; budeme opěvovat mnohobarevné a polyfonní přístroje revolucí v moderních velkoměstech; budeme opěvovat. .. továrny zavěšené na mracích šňůrami svých kouřů; mosty vzpínající se jako vymrštění gymnastově nad ďábelskými noži řek ozářených sluncem; ... lokomotivy s mohutnou hrudí, které hrabou na kolejích jako obrovští oceloví oři, sevření otěžemi dlouhých potrubí a klouzavých aeroplánů, jejichž vrtule práská ve větru jako prapor a tleská jako nadšený dav.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Futuristé vytvořili **teorii osvobozených slov**, tzn. slova (nebo jen hlásky) ve větě nebo verši byla vytržena z kontextu a skládala se bez ohledu na jejich logické vazby a pravidla syntaxe. V literatuře se občas prosadil i experimentální futurismus ovlivněný kubismem, tzv. **kubofuturismus**. Takovým extrémním pokusem je např. **Poesia Pentagrammata**, kterou napsal **Francesca Canguilla** - zasazoval osvobozená slova a slabiky do notové osnovy a místo interpunkce používal hudební znaménka.

Filippo Tommaso Marinetti

Osvobozená slova

Osvobozená slova (1919) - sborník textů a programových prohlášení; klíčové dílo futurismu

Technický manifest futuristického písemnictví – zkráceno

Osvobozená slova jsou zcela svobodným výrazem vesmíru, zbaveného mluvnických a slovesných pravidel, novým názorem a citem pro věci, měřítkem všehomíra, vyjádřeného součtem sil v pohybu. A tyto síly se kříží v našem spolucítícím a tvořícím já, které je výrazně zaznamenává všemi možnými prostředky.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Futurističtí básníci uvádějí v soulad barvy, hluky, hřmoty, zvuky, tvoří výrazná seskupení pomocí řeči a nářečí, aritmetických a geometrických formulí, neužívaných, znetvořených a vynalezených slov, hlasů a skřeků zvířat, hukotu motorů atd.

- 1. Skladba musí být zrušena a podstatná jména buďtež náhodně dle svého vzniku umístěna.*
- 2. Sloveso budiž užíváno jen v infinitivu, .., aby se pružně přimklo k podstatnému jménu a nepodřazovalo je spisovatelovu "já" -, které pozoruje nebo si představuje ...*
- 3. Přídavné jméno musí být odstraněno, aby obnažené podstatné jméno zachovalo svoji význačnou barvitost.*

...

- 6. Zrušení interpunkce.*

Když přídavná jména, příslovce a spojky jsou odstraněny, i interpunkce se přirozeně stává zbytečnou, neboť v rozmanitém sledu slohu, který sám sebe tvoří, průtahy způsobené čárkami a tečkami jsou absurdní. K zesílení některých pohybů a značení směru buďtež použity matematické a hudební značky $x + : - = > <$.

Poezie má být nepřetržitou řadou nových představ, bez nich pak trpí chudokrevností a bledničkou.

Abychom mohli uchopiti a vystihnouti vše, i nejprchavější a nezachytitelné záchvěvy hmoty, musíme utvořiti těsné shluky představ nebo analogií, které pak vrhneme do tajuplného moře úkazů.

Stvoříme spolu ještě něco, co nazývám volnou obrazotvorností. Jednoho dne dopějeme k vyššímu umění; odvážíme se vynechat prvotní významy analogií a ponecháme jen sled druhotných. Snad nám potom nebude rozuměno. Vždyť není zapotřebí, aby nám bylo rozuměno.

Podporujme tvrdošijně "ošklivost" v literatuře a zbavme se obřadnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Co je základem futuristické poetiky? Označte v textu a seznamte ostatní se svými závěry.
2. Vyhledejte v textu tvary sloves a porovnejte je se současným jazykem.

Obr. Luigi Rusoll: Dynamika automobilu

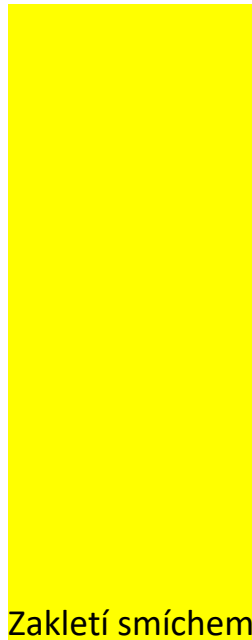
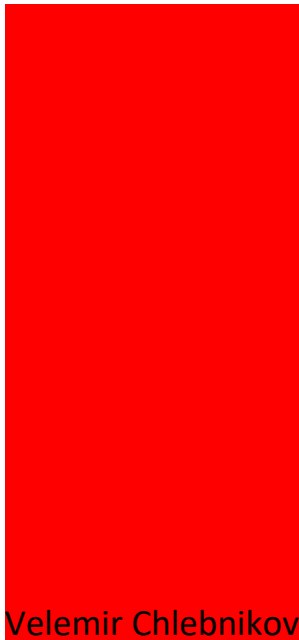

*Poledne 3/4 flétny kňučení vzplanutí tůmp tůmp poplach praskot sténání
pochod břinkot tlumoky pušky dřeváky řebíky děla hřívky kola náboje židi koblihy
chléb olej písničky stánky zavanutí měňavost hnis smrad skořice nechutnost
přítok odtok pepř srážka vír hmyz oranžovníky v květu jemnost bída kostky karty
jasmín + muškát + růže arabeska mozaika mrcha zježení bačkory strojní pušky =
oblázky + příboj + žáby břinkot pytle pušky děla železo ovzduší = olovo + láva +
300 smradů + 50 vůní dlažba žíněnka odpadky trus mrchy flik-flak hromada
velbloudi osli zmatek stoka labyrint hedvábí azur galabich cinkot peněz purpur
pomeranče mucharabich oblouk překročení rozdvojení místečko hemžení*

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Čím jsou zajímavé básně a nové způsoby vyjádření skutečnosti? Vyhledejte v nich rysy futurismu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Velemir Chlebnikov - Zakletí smíchem

Základem Chlebnikovovy poezie byl **zaumnyj jazyk** (jazyk za rozumem). Vytvářel nová slova a neobvyklá spojení na základě různých principů (volné asociace, etymologie, paronomázie, aliterace, aj.) Chtěl vytvořit univerzální „hvězdný“ jazyk, kterým by sjednotil lidstvo (byl kosmickým vizionářem).

Ó rozesmějte se, smáči!

Ó zasmějte se, smáči!

Co smějí se smíchy, co smávají se smějavě.

Ó zasmějte se usměvavě!

Ó těch smáček nadsměvných - smích úsměvných smáčů!

Ó vysměj se rozesmátě smíchu nadsměvných smáčů!

*Smějivě, smějivě,
usměj, osměj se, smíšku, smíškové,
smíšečkové, smíšečkové!*

Ó rozesmějte se, smáči!

Ó zasmějte se, smáči!

(přeložil Jiří Taufer)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

BOBEÓBI

*Bobéovi zněla ústa.
Vééovi zněly oči.
Piééó zněly brvy.
Líeeej zněl ovál líček.
Gzi-gzi-gzeo řetěz zněl.
Tak na plátnech jakýchsi souvztažností
vně rozměrů žila Tvář.*

(přeložil Jiří Taufer)

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Zopakujte si pojmy: volná asociace, etymologie, paronomázie, aliterace.
2. Doložte nové smyslové hodnoty slov.
3. Najděte v textu básnické novotvary, neologismy.
4. Porovnejte zaумы v ukázkách a posuďte, zda vznikly stejně.

Rozdělte se do skupin o čtyřech. Každá skupina bude předčítat nahlas a zřetelně úryvek. Každý její člen po třech verších, bez pauzy. Skupina, která přečte celou báseň bez přeráknutí, vítězí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vladimir Vladimirovič Majakovskij- Oblak v kalhotách
(1915 – úryvek z poemy)

(...)

*A já, Marie, člověk jsem
prostý,*

souchotinářskou nocí do špinavé ruky Presni vychrchláný.

Marie, chceš takového?

Puť mne, Marie!

Křeč prstů železný chřtán zvonků stiskne!

Marie!

Zas zvířecí pastviska ulice.

Prsty tlačenic do krku promáčkly rány.

Otevři!

Bolí to!

Pohled' – jehlice

Z dámských klobouků jsou v očích napíchány!

Vpustila.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děťátko!

Neboj se,

že s býčích plecí mých

se mokrá hora zpocených ženských těl sklání –

to vleku já životem

miliony čistých citů milostných

a milion milionů špinavých milkování.

Neboj se,

že mne s tvých očí

nepohoda nevěry smyje,

že k tisícům hezounkých líček přilnu nanovo.

„Zbožňovatelky Majakovského!“

(...)

Marie!

Sonety básník zpívá Tianě,

já však

celý z masa,

člověk celý, věz,

o tvé tělo prostě prosím,

jak praví křesťané

„chléb náš vezdejší

dejž nám dnes“.

Marie, dej!

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Ukažte, v čem se v úryvku projevuje futuristická poetika.
2. Charakterizujte lyrického hrdinu textu. Do jaké polohy se stylizuje, jakých výrazových prostředků k této stylizaci využívá?
3. Vypište z textu hyperbolické obrazy a rétorické figury.

Jaké poemy z dějin literatury znáte?

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojmy:

Zaumný jazyk (podle rus. um = rozum; tedy řeč za hranicemi rozumu), též zaum je básnický jazyk vytvářený bizarními kombinacemi hlásek a slabik přirozeného jazyka.

Psalí jím v druhém desetiletí 20. stol. ruští básníci spříznění vesměs s futuristickou skupinou (Chlebnikov, Kručonych, Zdaněvič, Gurová, Těrentěv, Rozanová, Kamenskij). Jejich experimentální ověřování nejzazších a pomezních možností jazyka vycházelo z jazykové hry známé již z folklóru a bylo do krajností dovedeným raně futuristickým „slovotvořičstvím“, při němž si ještě křížením vzniklé neologismy uchovávaly zřetelný význam. Podle Chlebnikova, který se pokusil poezii zaumu odůvodnit, je v morfémech a fonémech slov skryt základ jakéhosi univerzálního jazyka, takže „slova“ (kategorie) vzniklá jejich libovolnými kombinacemi sice nepatří žádnému přirozenému jazyku, ale zároveň napovídají „cosi nezachytitelného, přece však existujícího“.

Kubofuturismus je umělecký směr, který spojuje futuristický dynamismus a kubistickou mnohopohledovost. KUBUS=krychle

V literatuře mezi jeho projevy patří zachycení složité skutečnosti z mnoha úhlů pohledu; polytematičnost (uvolnění dějových souvislostí, spontánní proud představ), prolínání časových rovin; báseň je geometricky uspořádána - působí jako obraz (kaligramy) a zcela postrádá logiku. Důležitá je asociace - spojování slov vzdálených významů. Je to hlavní větev ruského futurismu, tvořící jádro ruské předrevoluční literární avantgardy. Na rozdíl od tzv. egofuturismu, jenž byl pouze záležitostí krátkodobou a málo významnou, působí kubofuturismus velmi silně po celé druhé a třetí desetiletí 20. století (zhruba 1910 – 1930), přičemž zvláště po Říjnové revoluci doznává podstatných proměn.

Představitelem je **Velemir Chlebnikov** (1885-1922)

Poema je básnická povídka. Tento termín pochází z ruštiny. Je to rozsáhlá báseň, jejíž děj bývá potlačen na úkor líčení pocitů, citů, dojmů a nálad. Skládá se většinou z několika zpěvů. Poemy byly hojně skládány v období romantismu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ